

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

نظرات استدلالی شورای نگهبان

عنوان

طرح نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان

شماره مسلسل: ۱۳۹۲۰۰۹۷

تاریخ: ۱۳۹۲/۱۱/۱۹

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

نظرات استدلالی شورای نگهبان

طرح نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان

تدوین:

محمد امینی زاده

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین

شماره مسلسل: ۱۳۹۲۰۰۹۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۱/۱۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طرح نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان

فهرست مطالب

۳	..... مقدمه
۴	..... طرح نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان
۴	..... مرحله اول
۱۸	..... نظر (مرحله اول) شورای نگهبان
۲۰	..... مرحله دوم
۲۷	..... نظر (مرحله دوم) شورای نگهبان
۲۸	..... مرحله سوم
۳۰	..... نظر (نهایی) شورای نگهبان

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی به وسیله شورای نگهبان از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌های دولتی را به دولت واگذار کند که در این صورت اساسنامه‌های مصوب دولت می‌بایست به لحاظ انطباق با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌های دولتی و استفساریه‌ها در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و نظر نهایی شورا ابلاغ می‌گردد. با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت اعلام مبانی و استدلالات شورای نگهبان، گروه تدوین مرکز تحقیقات، با همکاری اداره تدوین دفتر امور حقوقی شورای نگهبان، اقدام به استخراج استدلالات و مبانی نظری آراء این شورا نموده است. کارشناسان این مرکز، با مطالعه دقیق متن مذاکرات شورای نگهبان - که از سوی معاونت اجرایی ضبط و پیاده‌سازی می‌شود - استدلالات و ظرایف مورد نظر اعضاء را استخراج نموده، و با حفظ اصالت، آنها را در قالب یک متن علمی به جامعه حقوقی کشور ارائه می‌نمایند. یقیناً انتشار مبانی اظهارنظرهای شورای نگهبان، موجب آشنایی هرچه بیشتر جامعه علمی و نهادهای تقنینی و اجرایی کشور با فعالیت‌های این شورای حساس و تأثیرگذار شده و همچنین می‌تواند به عنوان متون درسی و پژوهشی در محافل دانشگاهی و حوزوی مورد استفاده قرار گیرد.

طرح نظارت مجلس بر رفتار نمایندگان

مرحله اول

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۰/۷/۶

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: جلسات ۱۳۹۰/۷/۲۰ و ۱۳۹۰/۷/۲۱

ماده ۱- به منظور حفظ شأن و منزلت نمایندگان و نظارت بر آنها در ابتدای هر دوره مجلس شورای اسلامی و حداکثر سه ماه پس از انتخاب هیأت رئیسه دائمی، هیأت نظارت که از این پس هیأت نامیده می شود مرکب از افراد زیر برای همان دوره تشکیل می گردد:

الف- یکی از نواب رئیس به انتخاب هیأت رئیسه مجلس برای هر سال

ب- یک نفر از اعضاء ثابت کمیسیون اصل نودم (۹۰) به انتخاب مجلس

پ- یک نفر از اعضاء کمیسیون قضائی و حقوقی به انتخاب مجلس

ت- چهار نفر از سایر نمایندگان به انتخاب مجلس
تبصره ۱- هیأت رئیسه مکلف است برای ثبت نام متقاضیان عضویت در هیأت یک هفته مهلت تعیین نماید.

تبصره ۲- هیأت رئیسه مجلس از بین داوطلبان کمیسیون های یاد شده و نمایندگان مجلس به جز اعضاء هیأت رئیسه شش نفر را انتخاب و به مجلس معرفی می نماید. ملاک انتخاب، رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است و در صورت عدم انتخاب، افراد دیگری توسط هیأت رئیسه معرفی می شوند. در هر صورت انتخاب افراد در هر مرحله با رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است.

تبصره ۳- هیأت از بین اعضاء خود یک رئیس و دو نایب رئیس و دو دبیر انتخاب می نماید.

تبصره ۴- در صورت غیبت غیر موجه هر یک از اعضاء انتخابی در سه جلسه متوالی و یا یک چهارم جلسات متناوب در مدت شش ماه، یا ضرورت تغییر هر یک از اعضاء هیأت به تشخیص اعضاء جلسه موضوع تبصره (۲) این ماده فرد جایگزین مطابق تبصره مذکور انتخاب می‌شود.

الف- دیدگاه مغایرت

- به موجب اصول ۶۵ و ۶۶ قانون اساسی، ترتیب انتخاب رئیس و هیأت رئیسه مجلس و تعداد کمیسیون‌ها و دوره تصدی آنها و امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس به وسیله آیین‌نامه داخلی مجلس معین می‌گردد و برای تصویب آیین‌نامه داخلی نیز موافقت دو سوم حاضران لازم است؛ لذا برای تشکیل هیأت نظارت مذکور در این ماده -که نوعی کمیسیون است و در راستای انتظامات مجلس نیز هست- باید شرایط تصویب آیین‌نامه داخلی که نیاز به موافقت دو سوم حاضران را دارد، رعایت گردد و عدم تصریح به این موضوع و رعایت آن در تصویب این ماده، مغایر قانون اساسی است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- آیین‌نامه داخلی مجلس امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس، انتخاب رئیس و هیأت رئیسه مجلس، تعداد کمیسیون‌ها و دوره تصدی آنها را تنظیم می‌نماید. با این وصف، تشکیل هیأت نظارت با رویکرد نظارت بر نمایندگان و حفظ شأن و منزلت آنها ارتباطی به امور داخلی مجلس ندارد که کارکرد آیین‌نامه‌ای و نیاز به موافقت دو سوم حاضران داشته باشد. موضوع این مصوبه، تشکیل هیأتی اداری برای رسیدگی به تخلفات نمایندگان است و صرف اینکه این مصوبه رسیدگی به تخلفات نمایندگان مجلس را به هیأتی از درون مجلس و نمایندگان مجلس قرار داده است، خصیصه آیین‌نامه‌ای به آن نمی‌دهد، چنان‌که اگر این هیأت از خارج مجلس تعیین می‌شد، از این جهت به آن ایرادی وارد نبود. بر این اساس، ماده (۱) مصوبه‌ای است مانند سایر مصوبات عادی مجلس که برای تصویب آن رأی نصف به اضافه یک حاضرین کفایت می‌کند.

ج- دیدگاه ابهام

- از اطلاق این ماده این گونه استنباط می‌شود که این هیأت، صلاحیت رسیدگی به کلیه گزارش‌ها؛ اعم از گزارش‌های قبل از شروع نمایندگی افراد و گزارش‌های پس از شروع نمایندگی را بر عهده دارد. از آنجا که گزارش‌های مربوط به پیش از شروع نمایندگی و رسیدگی به آنها در صلاحیت شورای نگهبان است، اطلاق این ماده در مواردی که گزارش‌های قبل از شروع نمایندگی را شامل شود، مغایر قانون اساسی است. به همین جهت ماده فوق دارای ابهام است.

د- تصمیم شورا

- تشکیل هیأت به نحو مذکور، مغایر قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی شناخته شد.

- شمول مفاد مصوبه به بعد از دوره نمایندگی دارای ابهام شناخته شد.

* * *

ماده ۲- هیأت صلاحیت رسیدگی به امور زیر را دارد:

- الف- گزارش‌های واصله درباره سوء استفاده و تخلف مالی یا اخلاقی نماینده و درآمدها و هزینه‌های غیر متعارف وی
- ب- گزارش‌های مربوط به رفتار خلاف شئون نمایندگی
- پ- گزارش‌های واصله درباره اعمال خلاف امنیت ملی کشور و سایر اعمال مجرمانه از بُعد انتظامی
- ت- گزارش‌های هیأت رئیسه درباره غیبت، تأخیر و بی‌نظمی نماینده موضوع مواد (۷۸) تا (۸۱) و (۸۸) تا (۹۱) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

...

تبصره ۲- مراجع رسمی کشور اعم از انتظامی، قضائی و امنیتی موظفند کلیه گزارش‌های واصله علیه نمایندگان را به هیأت منعکس نمایند.

تبصره ۳- گزارش‌هایی در هیأت قابل رسیدگی است که

مشخصات کامل ارسال کننده را دارا باشد، مگر اینکه مستندات ارائه شده کافی بوده یا اعتبار و هویت گزارش دهنده توسط هیأت احراز شود.

الف- دیدگاه مغایرت

- این ماده در بند (الف) رسیدگی به سوءاستفاده مالی و اخلاقی نمایندگان را به طور مطلق در صلاحیت هیأت نظارت بر مجلس قرار داده است. اطلاق این حکم، شامل تخلفاتی نیز می‌گردد که جنبه مجرمانه داشته و نیازمند رسیدگی قضایی و صدور حکم به مجازات است. در این موارد، از آنجا که بر اساس اصول متعدّد قانون اساسی؛ از جمله اصل ۳۴، ۱۵۶ و... رسیدگی به آنها در اختیار و صلاحیت قوه قضاییه و دادگاه‌های دادگستری است، تفویض رسیدگی به آنها و صدور مجازات به هیأت نظارت بر رفتار نمایندگان، خلاف قانون اساسی است، ضمن آنکه رسیدگی به این موارد لزوماً باید بر عهده قاضی واجد شرایط مقرر در شرع و مأذون از جانب ولیّ امر باشد که از این جهت نیز این حکم به دلیل عدم اشتغال بر این شروط، مغایر با موازین شرع نیز می‌باشد.

- اطلاق رسیدگی هیأت به گزارش‌های واصله درباره تخلفات اخلاقی نمایندگان، از آنجا که ممکن است موجب اطلاع غیر قاضی به محتویات پرونده شود و اسرار افراد افشا گردد، مغایر با موازین شرع است.

- به موجب تبصره (۲) این ماده، مراجع رسمی کشور اعم از انتظامی، قضائی و امنیتی موظف شده‌اند کلیه گزارش‌های واصله علیه نمایندگان را به هیأت نظارت منعکس نمایند که اطلاق این گزارش‌ها شامل گزارش‌های مربوط به امور امنیتی و قضائی نیز می‌شود. با این وصف، پذیرش این حکم از این جهت که ممکن است شامل موضوعات خلاف مصالح امنیتی کشور شده و در مورد مراجع قضایی نیز از آنجا که ممکن است شامل موارد منافی عفت که مستلزم قذف است شود، مغایر با موازین شرع است.

- اطلاق اعطای صلاحیت رسیدگی به «گزارش‌های واصله» به هیأت مذکور در ماده (۲)، از آنجا که شامل گزارش‌های مربوط به تخلفات نماینده قبل از ورود به مجلس نیز می‌شود، مغایر با اصل ۹۹ قانون اساسی است؛ چه آنکه قانون‌گذار اساسی

با در نظر گرفتن اصل ۹۹ قانون اساسی، مرجع صالح برای رسیدگی و نظارت به این گونه گزارش‌ها و اتخاذ تصمیم نسبت به آنها را مشخص کرده و شورای نگهبان را مسئول قرار داده است. بر این اساس، ورود هیأت مذکور به رسیدگی و نظارت بر این تخلفات احتمالی، مغایر با اصل مذکور می‌باشد.

- مطابق تبصره (۲) این ماده، مراجع رسمی موظفند کلیه گزارش‌های واصله علیه نمایندگان را به هیأت نظارت منعکس نمایند. اطلاق «کلیه گزارش‌ها» شامل مواردی که هنوز صحت یا کذب آنها تأیید نشده نیز می‌شود. بنابراین از آنجا که اطلاق حکم الزامی ارسال کلیه گزارش‌ها به هیأت نظارت در این ماده، شامل گزارش‌های کذب نیز می‌شود که اضرار به حیثیت و آبروی افراد را موجب می‌شود، دارای اشکال شرعی است. تبصره (۳) نیز این ایراد را مرتفع نمی‌سازد؛ زیرا موضوع تبصره (۳) رسیدگی و عدم رسیدگی به گزارش‌ها است، در حالی که موضوع در اینجا ارسال گزارشاتی است که صحت آنها به اثبات نرسیده است و حداقل باید یک اطمینان نسبی وجود داشته باشد تا گزارشی ارسال گردد.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- اطلاق ماده (۲) در رسیدگی به تخلفات مالی و اخلاقی و سایر تخلفات نمایندگان در هیأت نظارت بر رفتار نمایندگان از دو جهت مقید شده، به طوری که صلاحیت هیأت نظارت تنها مربوط به رسیدگی انتظامی و اداری به تخلفات نمایندگان و نتیجتاً صدور تنبیهات اداری صرف را شامل می‌شود. این دو جهت به این شرحند: در بند (پ) ماده مذکور به صراحت به جنبه انتظامی جرایم و تخلفات اشاره کرده که بر اساس آن، صلاحیت هیأت تنها محدود به رسیدگی انتظامی به تخلفات و جرایم احتمالی نمایندگان است؛ دوم اینکه هیأت نظارت تنها صلاحیت صدور ضمانت اجراهایی که در ماده (۶) به آنها اشاره شده را دارد که همگی این ضمانت اجراها از نوع تنبیهات اداری و انتظامی است؛ لذا هیأت مزبور صلاحیت رسیدگی به جرایم را تنها از بُعد اداری و انتظامی داشته و رسیدگی کیفی به این موارد، همچنان در صلاحیت دادگاه‌های دادگستری است.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

اطلاق گزارش‌های مذکور در تبصره (۲) ماده (۲)، خلاف موازین شرع شناخته شد.

* * *

ماده ۳- دریافت هرگونه هدیه نقدی یا غیر نقدی غیر متعارف از اشخاص حقیقی یا حقوقی خصوصی یا عمومی و دولتی داخلی یا خارجی تحت هر عنوان توسط نمایندگان ممنوع و مرتکب مستوجب اعمال مجازات ماده (۶) این قانون است.

تبصره- دریافت یا اهداء هدایای متعارف در چهارچوب ضوابطی است که از سوی هیأت رئیسه ظرف سه ماه تهیه و ابلاغ می‌شود.

الف- دیدگاه مغایرت

- به موجب این ماده، دریافت هرگونه هدیه نقدی یا غیر نقدی غیر متعارف توسط نمایندگان مجلس ممنوع و مرتکب آن مستحق مجازات دانسته شده است. این در حالی است که به موجب تبصره این ماده، تهیه و ابلاغ «ضوابط» دریافت یا اهداء هدایای متعارف به هیأت رئیسه محول شده است تا مواردی که از شمول این ماده خارجند، تعیین شود. به عبارت دیگر تعیین موارد عدم شمول هدایای غیرمتعارف توسط هیأت رئیسه، موجب مشخص شدن موارد شمول آن می‌گردد. بر این اساس، از آنجا که تعیین «ضوابط» افراد مشمول یک قانون، خود از امور تقنینی بوده که به موجب اصل ۸۵ قانون اساسی در صلاحیت مجلس شورای اسلامی و غیر قابل واگذاری به غیر (شخص یا هیأتی از جمله هیأت رئیسه) است، در نتیجه تبصره این ماده مغایر با قانون اساسی است.

- از این ماده استنباط می‌گردد که دریافت هرگونه هدیه نقدی یا غیر نقدی غیرمتعارف توسط نمایندگان صرفاً مستوجب اعمال مجازات ماده (۶) این قانون می‌باشد و بنابراین این گونه جرایم نمایندگان بر اساس عموماًت و سایر قوانین امکان

رسیدگی را ندارد. بدین لحاظ، از آنجا که مدلول حکم مندرج در این ماده، رسیدگی به جرایم مذکور را از صلاحیت دادگستری خارج نموده و میان نمایندگان و سایر افراد ملت از این جهت تبعیض قائل شده است، مغایر با اصول متعدد قانون اساسی است.

ب- دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج- دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د- تصمیم شورا

اطلاق واژه «ضوابط» در تبصره ماده (۳)، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد.

* * *

ماده ۶- هیأت با توجه به اهمیت تخلفات و شرایط و موقعیت ارتکاب آنها نسبت به اعمال یک یا چند مجازات ذیل که طبق ماده (۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی قابل اجرا است، تصمیم می‌گیرد:

الف- تذکر شفاهی بدون درج در پرونده

ب- تذکر کتبی با درج در پرونده

پ- اخذ تعهد کتبی مبنی بر عدم تکرار تخلف

ت- کسر حقوق از یک ماه تا یک سال به میزان یک دوم (۱/۲)

ث- محرومیت از عضویت در مجامع و شوراها یا کمیته‌های

تحقیق و تفحص

ج- محرومیت از نامزدی برای عضویت در هیأت رئیسه مجلس

و هیأت رئیسه کمیسیون‌ها

چ- لغو عضویت در مجامع و شوراها و یا کمیته‌های تحقیق و

تفحص

ح- لغو عضویت در هیأت رئیسه مجلس و هیأت رئیسه

کمیسیون‌ها

- خ- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه رسمی غیرعلنی توسط رئیس مجلس
- د- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه علنی توسط رئیس مجلس
- ذ- محرومیت از شرکت در جلسات مجلس و کمیسیون‌های تخصصی تا سه ماه با پیشنهاد هیأت و تصویب مجلس
- ر- لغو اعتبارنامه نماینده به پیشنهاد هیأت و تصویب مجلس
- تبصره ۱- در جلسه رسمی قبل از رأی‌گیری در خصوص اعمال بندهای (ذ) و (ر) این ماده، ابتدا گزارش هیأت قرائت می‌شود، سپس نماینده متخلف به مدت نیم ساعت دفاعیات خود را مطرح می‌نماید. وی می‌تواند نیمی از وقت خود را به یکی دیگر از نمایندگان واگذار کند.
- تبصره ۲- اجرای مصوبات مجلس درباره بند (ر) این ماده مستلزم تأیید شورای نگهبان است.

...

تبصره ۴- کلیه امور مربوط به حقوق نمایندگی ملت که در قانون اساسی به آن تصریح شده است اعم از اظهارنظر و اعلام مواضع در مسائل داخلی و خارجی کشور و آزادی در انجام وظایف قانونی و اعمال رأی خود و کسب اخبار اطلاعات مورد نیاز وظایف نمایندگی و قانون‌گذاری و تحقیق و تفحص در تمام امور کشور و سؤال و استيضاح وزرا و رئیس جمهور و رأی اعتماد و سلب رأی اعتماد و مأموریت‌های محوله که همه آنها در راستای ایفای وظایف نمایندگی به عمل می‌آید از شمول مجازات موضوع این ماده مستثنی است.

الف- دیدگاه مغایرت

- بر اساس اصل ۶۶ قانون اساسی، وضع قواعد و مقررات در مورد کیفیت و نحوه اداره مجلس باید در قالب آیین‌نامه داخلی مجلس انجام پذیرد. بر این اساس، موضوعاتی از قبیل تعیین شرایط برای انتخاب اعضای هر یک از کمیسیون‌های مجلس

در چارچوب آیین-نامه داخلی و با رعایت تشریفات مقرر در اصل ۶۵؛ یعنی رعایت نصاب دو سوم آرای حاضران در رأی‌گیری قابل انجام است. بدین لحاظ، از آنجا که تشکیل هیأت نظارت مذکور در این ماده -که نوعی کمیسیون می‌باشد- و اختیارات واگذار شده به این هیأت از امور اداری مجلس محسوب می‌شود، باید شرایط تصویب آیین‌نامه داخلی؛ از جمله نصاب مقرر برای تصویب آن رعایت گردد. با این وجود، به نظر می‌رسد در تصویب این ماده چنین ملاحظاتی رعایت نشده است.

- نماینده مجلس تا زمانی که نماینده است تمامی احکام و حقوق نمایندگی مندرج در قانون اساسی؛ از جمله حضور در مجلس و اظهارنظر و رأی دادن بر وی بار می‌شود و کسی حق محروم کردن وی را ندارد. این در حالی است که بندهایی از ماده (۶)، همچون بند (ذ) به هیأت نظارت این اختیار را می‌دهد که با توجه به اهمیت تخلفات و شرایط و موقعیت ارتکاب آنها نسبت به اعمال مجازات محرومیت از شرکت در جلسات مجلس حکم صادر نماید که نتیجه این حکم، ناممکن بودن شرکت نماینده در رأی‌گیری و اظهارنظر نسبت به مسائل مطرح در مجلس است. بر این اساس، برخی از بندهای این ماده، بر خلاف اصول قانون اساسی عملاً نماینده مجلس را از حقوق نمایندگی محروم می‌کند. بدین لحاظ این ماده، مغایر با برخی از اصول مقرر در فصل ششم قانون اساسی؛ از جمله اصول ۷۱، ۸۴ و ۸۶ می‌باشد.

- بعضی از حقوق جزء لوازم ذاتی یک حرفه هستند که نمی‌توان آنها را از صاحب حرفه سلب کرد. از جمله این موارد، موضوع «شرکت در جلسات مجلس» برای نمایندگان مجلس است که جزء مقتضیات ذاتی نمایندگی است. با این حال، در بند (ذ) این ماده، «محرومیت از شرکت در جلسات مجلس و کمیسیون‌های تخصصی» را به عنوان یکی از ضمانت اجراهای تخلف نماینده پیش‌بینی کرده است که مغایر با منطق پیش‌گفته است. مؤید این موضوع، تبصره (۴) همین ماده می‌باشد که در راستای اصول قانون اساسی، اظهارنظر و اعلام مواضع در مسائل داخلی و خارجی کشور و آزادی در انجام وظایف قانونی و اعمال رأی و کسب اخبار و اطلاعات مورد نیاز مربوط به وظایف نمایندگی و قانون‌گذاری و تحقیق و تفحص در تمام امور کشور و... را از جمله حقوق غیرقابل سلب از نمایندگی ملت برشمرده است. بنابراین محرومیت از شرکت در جلسات مجلس که حق ذاتی هر نماینده است، محروم کردن از امر

نمایندگی بوده و مغایر با اصول متعدد قانون اساسی است.

- احکام یا از ویژگی «حق بودن» (بُعد حَقّی) یا «حُکم بودن» (بُعد تکلیفی) برخوردارند. با این وجود، برخی از احکام متضمن هر دو حیثیت حَقّی و تکلیفی هستند. از جمله این احکام می‌توان به اختیارات مصوب برای ولیّ امر در قانون اساسی اشاره کرد که به عنوان مثال، وی هم «حق» اعلان جنگ، صلح و بسیج نیروها را دارد و هم در مواقع لزوم، «تکلیف» به انجام آن را دارد و قانون اساسی این حکم را به عنوان یک وظیفه و تکلیف برای ولیّ امر در نظر گرفته است. عضویت در کمیته‌های تخصصی و کمیسیون‌ها یا هیأت رئیس و شرکت در جلسات مجلس، همه از حقوق نماینده مجلس بوده که به موجب قانون اساسی در عین حق بودن، به عنوان وظایف نماینده مورد حکم قرار گرفته است؛ لذا محرومیت‌ها و لغو عضویت‌های مندرج در بندهای مختلف ماده (۶) از جمله احکام بندهای (ث) تا (ر)، بر خلاف حقوق و احکامی است که قانون اساسی برای نمایندگان برشمرده است و بنابراین، امکان محرومیت نمایندگان از این حقوق وجود ندارد. از این رو، بندهای مذکور از این جهت مغایر با اصول متعدد قانون اساسی ناظر بر صلاحیت نمایندگان است.

- وظایف محوله به مجلس و نمایندگان آن در قانون اساسی شامل دو حیطه قانون‌گذاری و نظارت می‌باشد. برای نیل به این دو وظیفه، عضویت نمایندگان در مجامع و شوراها یا کمیته‌های تحقیق و تفحص، عضویت در هیأت رئیس مجلس و هیأت رئیس کمیسیون‌ها، عضویت در مجامع و شوراها و یا کمیته‌های تحقیق و تفحص، شرکت در جلسات مجلس و کمیسیون‌های تخصصی پیش‌بینی شده است. بر این اساس، محرومیت پیش‌بینی شده از این امور در بندهای مختلف این ماده، از آنجا که مخل انجام وظایف نمایندگی اعم از نظارت و قانون‌گذاری است، مغایر با قانون اساسی می‌باشد.

- بند (ر) این ماده ناظر بر امکان لغو اعتبارنامه نماینده به پیشنهاد هیأت نظارت و تصویب مجلس مغایر با اصول قانون اساسی است؛ زیرا بر اساس اصل ۹۳ قانون اساسی صرفاً تأیید و تصویب اعتبارنامه نمایندگان در اختیار مجلس قرار داده شده و در هیچ یک از اصول قانون اساسی متعزّض صلاحیت مجلس در خصوص لغو اعتبارنامه نمایندگان نشده است. از این رو، با عنایت به اصل عدم صلاحیت در حقوق

عمومی و با توجه به عدم ذکر صلاحیت لغو اعتبارنامه نمایندگان برای مجلس در قانون اساسی، بند (ر) مغایر با اصول قانون اساسی است.

- در تبصره (۴) این ماده، از عبارت «سلب رأی اعتماد» استفاده شده است که از لحاظ حقوقی، عبارت صحیحی نیست. در قانون اساسی نیز از عبارت «رأی عدم اعتماد» استفاده شده است. از این رو، این عبارت باید اصلاح شود.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- محرومیت نمایندگان از شرکت در جلسات مجلس، اگر به صورت مطلق و دائمی باشد مغایر با قانون اساسی است، لیکن اگر به صورت موقت باشد - که در این ماده هم به همین شکل است - مغایرتی با قانون اساسی ندارد. از سوی دیگر، اگر این امور هم حق و هم تکلیف نمایندگان باشد، باید برای عدم انجام تکلیف، نمایندگان مورد مؤاخذه و توبیخ قرار بگیرند که چنین موضوعی وجود ندارد.

- قانون اساسی هم برای کلیت مجلس و هم برای تک تک نمایندگان مجلس حقوقی را تعیین کرده است. از جمله حقوق نمایندگان، حق سؤال و استیضاح از رئیس جمهور و وزرای دولت و عضویت در کمیسیون‌های مجلس می‌باشد، لیکن نمایندگان مجلس به موجب آیین‌نامه داخلی مجلس می‌توانند محدودیت‌هایی برای اعمال این حقوق نمایندگان قائل شوند، مانند اینکه برای عضویت در برخی کمیسیون‌های تخصصی مجلس شرایط ویژه‌ای تعیین کنند که محدودیت ایجاد نماید. حال که ممکن است از ابتدا محدودیت‌هایی برای اعمال حقوق نمایندگان ایجاد شود، در طول دوره و به عنوان مجازات نیز می‌توان محدودیت‌هایی قائل شد؛ زیرا قانون اساسی که برای نماینده، حقوقی قائل شده است برای آیین‌نامه داخلی نیز این حق را قائل شده که بتواند حق نمایندگان را محدود نماید. در این محدودیت، تفاوتی میان حقوق نمایندگان نیست و همه حقوق اعم از شرکت در کمیسیون‌ها و شرکت در صحن علنی را در بر می‌گیرد.

- حقوق نمایندگان دو نوع است: یک نوع حقوقی که قانون اساسی برای آنها قائل شده و دیگری حقوقی که به موجب آیین‌نامه داخلی ایجاد شده‌اند. مجلس می‌تواند این نوع دوم از حقوق نمایندگان را تغییر داده و جرح و تعدیل نماید که از جمله آنها حق شرکت نمایندگان در کمیسیون‌های مجلس است.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- مفاد این ماده و تبصره (۲) آن مغایر احکام و تکالیف مقرر در قانون اساسی برای مجلس و نمایندگان شناخته شد.

- تذکر: در تبصره (۴) ماده (۶)، عبارت «سلب رأی اعتماد» به «رأی عدم اعتماد» اصلاح گردد.

* * *

ماده ۸- تصمیمات هیأت در خصوص اعمال بندهای (الف)، (ب)، (ت) ماده (۶) این قانون قطعی است و در سایر موارد ظرف ده روز توسط نماینده مربوط قابل اعتراض می‌باشد. در این صورت موضوع در جلسه هیأت تجدیدنظر متشکل از اعضاء هیأت رئیسه و رؤسای کمیسیون‌های دائمی مجلس مورد رسیدگی قرار می‌گیرد. تبصره- تصمیمات هیأت تجدیدنظر و مجلس درباره نمایندگان در اجرای این قانون قابل طرح در مراجع قضائی نیست.

الف - دیدگاه مغایرت

- به موجب اصل ۶۶ قانون اساسی، ترتیب انتخاب رئیس و هیأت رئیسه مجلس و تعداد کمیسیون‌ها و دوره تصدی آنها و امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس به وسیله آیین‌نامه داخلی مجلس معین می‌گردد و به موجب اصل ۶۵ قانون اساسی برای تصویب آیین‌نامه داخلی موافقت دو سوم حاضران لازم است؛ لذا برای تصویب این ماده که مربوط به امور داخلی مجلس می‌باشد باید شرایط تصویب آیین‌نامه داخلی - که عبارت از موافقت دو سوم حاضران است- رعایت گردد. با این وجود، عدم تصریح به رعایت این حد نصاب در تصویب این ماده که حاکی از تصویب آن به صورت عادی در مجلس است، مغایرت این مصوبه با قانون اساسی را روشن می‌سازد. - تبصره این ماده بیان می‌کند: «تصمیمات هیأت تجدیدنظر و مجلس درباره نمایندگان در اجرای این قانون قابل طرح در مراجع قضائی نیست». این در حالی است

که به موجب اصل ۱۵۹ قانون اساسی مرجع رسمی تظلمات و شکایات، دادگستری است. بر این اساس، از آنجا که تصمیمات مذکور در ماده (۶) این قانون جنبه مجازات دارند و هیأت تجدیدنظر و مجلس در امور ماهوی و شکلی حقوقی، تخصصی ندارند و ممکن است دچار اشتباه در تصمیم‌گیری شوند، باید مرجعی برای تظلم‌خواهی و شکایت از تصمیمات و آرای آنها وجود داشته باشد. در نتیجه، این تبصره از جهت سلب حق تظلم‌خواهی و مراجعه به محاکم دادگستری، مغایر با قانون اساسی است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- اصول ۶۵، ۶۶ و ۸۵ اختیار امور مربوط به آیین‌نامه داخلی مجلس را به خود قانون مجلس تفویض کرده است؛ لذا قوه قضائیه نمی‌تواند به این امور ورود نموده و آنها را نقض نماید.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ماده (۸) مغایر قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی شناخته شد.
- تبصره ماده فوق مغایر اصل ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد.

* * *

ماده ۹- نمایندگان در مقام ایفاء وظایف نمایندگی موضوع اصل هشتاد و ششم (۸۶) قانون اساسی و ماده (۷۵) آیین‌نامه داخلی مجلس قابل تعقیب و توقیف نیستند و در سایر موارد، احضار نماینده توسط مقامات قضائی از طریق هیأت صورت می‌گیرد و چنانچه رسیدگی قضائی مستلزم بازداشت نماینده باشد، باید مراتب به تأیید هیأت برسد.

تبصره ۱- تشخیص مصادیق موضوع اصل هشتاد و ششم (۸۶) قانون اساسی و ماده (۷۵) آیین‌نامه داخلی مجلس با هیأت است.
تبصره ۲- تخلف از مفاد این ماده از سوی مراجع قضائی

حسب مورد مستوجب مجازات انتظامی از درجه پنج تا هفت است.

الف - دیدگاه مغایرت

- به موجب اصل ۸۶ قانون اساسی، نمایندگان مجلس در مقام ایفای وظایف نمایندگی در اظهار نظر و رأی خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آراییی که در مقام ایفای وظایف نمایندگی خود داده‌اند تعقیب یا توقیف کرد. شورای نگهبان در اظهار نظر تفسیری شماره ۸۰/۲۱/۳۰۳۶ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۰ خود راجع به این اصل اعلام کرده است که «اصل هشتماد و ششم قانون اساسی در مقام بیان آزادی نماینده در رابطه با رأی دادن و اظهار نظر در جهت ایفای وظایف نمایندگی در مجلس است و ارتکاب اعمال و عناوین مجرمانه از شمول این اصل خارج می‌باشد و این آزادی، منافی مسئولیت مرتکب جرم نمی‌باشد». بر این اساس، اطلاق حکم مندرج در ماده (۹) ناظر بر غیرقابل تعقیب و توقیف دانستن نمایندگان در مقام ایفاء وظایف نمایندگی، از آنجا که شامل جرایم نیز می‌گردد مغایر با قانون اساسی و نظریه تفسیری شورای نگهبان در مورد این اصل می‌باشد.

- ذیل این ماده بیان می‌دارد احضار نماینده توسط مقامات قضائی از طریق هیأت صورت می‌گیرد و چنانچه رسیدگی قضائی مستلزم بازداشت نماینده باشد باید مراتب به تأیید هیأت برسد. این در حالی است که اصل ۵۷ قانون اساسی بیان می‌دارد قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران مستقل از یکدیگرند و اصل ۱۵۶ قانون اساسی نیز با این بیان که «قوه قضائیه قوه‌ای است مستقل» بر این استقلال تأکید می‌کند؛ لذا این موضوع که احضار نماینده باید از طریق هیأت نظارت و بازداشت نماینده با تأیید هیأت انجام شود، مغایر با استقلال قوه قضائیه و نتیجتاً مغایر با قانون اساسی است.

- به موجب اصل ۱۵۹ قانون اساسی، مرجع رسمی تظلمات و شکایات، دادگستری است و به موجب اصل ۱۵۶ قانون اساسی، رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات و حل و فصل دعاوی از وظایف انحصاری قوه قضائیه است. بر همین اساس، تعیین مصادیق جرایم و تطبیق آن با احکام قانونی از وظایف ذاتی قوه قضائیه و قاضی است. با این وجود، تبصره (۱) این ماده، تشخیص مصادیق را از وظایف هیأت نظارت بر رفتار نمایندگان دانسته است که از این حیث، این مصوبه با اصول قانون اساسی در تضاد است.

– با توجه به ایرادات وارد بر ماده (۹) و تبصره (۱) آن، طبیعتاً تبصره (۲) این ماده که تخلف از مفاد این ماده از سوی مراجع قضائی را مستوجب مجازات انتظامی دانسته، ایراد دارد و باید اصلاح گردد.

ب – دیدگاه عدم مغایرت

– نظری ایراز نشد.

ج – دیدگاه ابهام

– نظری ایراز نشد.

د – تصمیم شورا

– اطلاق قابل تعقیب و توقیف نبودن نمایندگان در ماده (۹)، مغایر اصل ۸۶ قانون اساسی شناخته شد.

– احضار نماینده توسط مقامات قضایی «از طریق هیأت» مغایر اصول ۵۷، ۱۵۶ و ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد.

نظر (مرحله اول) شورای نگهبان^۱

۱- نظر به اینکه اطلاق مفاد مصوبه موهم این است که امور مربوط به غیر از دوره نمایندگی را نیز شامل می‌شود، باید روشن شود تا اظهار نظر ممکن گردد.

۲- نظر به اینکه تشکیل هیأت به نحو مذکور در ماده (۱)، دارای ماهیت آیین نامه‌ای است و نیاز به تصویب دو سوم حاضران دارد، مغایر قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی شناخته شد.

۳- اطلاق ارسال گزارشات مذکور در تبصره (۲) ماده (۲)، چون شامل گزارشاتی می‌شود که از جهت امنیتی یا قضایی موجب اختلال در امر رسیدگی می‌شود، خلاف موازین شرع شناخته شد.

^۱ مندرج در نامه شماره ۹۰/۳۰/۴۴۲۵۹ مورخ ۱۳۹۰/۷/۳۰ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

۴- نظر به اینکه واژه «ضوابط» مذکور در تبصره ماده (۳) از امور تقنینی بوده و قابل واگذاری به غیر نیست، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی شناخته شد.

۵- علاوه بر اینکه ماده (۶)، همان ایراد مذکور در بند (۲) را دارد، بندهای (چ)، (ح)، (ذ) و (ر) آن نیز چون مغایر احکام و تکالیف مقرر در قانون اساسی برای مجلس و نمایندگان می‌باشد، خلاف اصول متعدد قانون اساسی است. همچنین تبصره (۲) این ماده نیز، مبنیاً بر ایراد بند (ر) واجد ایراد می‌باشد.

۶- ماده (۸) مبنیاً بر ایرادات معموله در ماده (۶)، مغایر قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی است. همچنین تبصره این ماده نیز مغایر اصل ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد.

۷- اطلاق قابل تعقیب و توقیف نبودن نمایندگان در ماده (۹)، مغایر اصل ۸۶ قانون اساسی و نظریه تفسیری شماره ۸۰/۲۱/۳۰۳۶ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۰ این شورا در خصوص اصل مرقوم می‌باشد. مضافاً بر این، احضار نماینده توسط مقامات قضایی «از طریق هیأت» و همچنین «تأیید مراتب توسط هیأت چنانچه رسیدگی قضایی مستلزم بازداشت نماینده باشد» در این ماده و نیز اطلاق تبصره (۱) آن چون شامل امور مطروحه در دستگاه‌های قضایی و الزام قاضی به تبعیت از نظریه هیأت نیز می‌شود، مغایر اصول ۵۷، ۱۵۶ و ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد. علاوه بر آن تبصره (۲) این ماده نیز مبنیاً بر ایرادات وارده بر ماده و تبصره (۱) آن اشکال دارد.

تذکره: در تبصره (۴) ماده (۶)، عبارت «سلب رأی اعتماد» به «رأی عدم اعتماد» اصلاح گردد.

مرحله دوم

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۰/۱۱/۱۲

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۰/۱۲/۳

ماده ۱- به منظور حفظ شأن و منزلت نمایندگان و نظارت درباره امور مربوط به دوران نمایندگی در ابتدا هر دوره مجلس شورای اسلامی و حداکثر سه ماه پس از انتخاب هیأت رئیسه دائمی، هیأت نظارت که از این پس هیأت نامیده می‌شود مرکب از افراد زیر برای همان دوره تشکیل می‌گردد:

الف- یکی از نواب رئیس به انتخاب هیأت رئیسه مجلس برای هر سال

ب- یک نفر از اعضاء ثابت کمیسیون اصل نودم (۹۰) به انتخاب مجلس

پ- یک نفر از اعضاء کمیسیون قضائی و حقوقی به انتخاب مجلس

ت- چهار نفر از سایر نمایندگان به انتخاب مجلس

تبصره ۱- هیأت رئیسه مکلف است برای ثبت نام متقاضیان عضویت در هیأت یک هفته مهلت تعیین نماید.

تبصره ۲- هیأت رئیسه مجلس از بین داوطلبان کمیسیون‌های یاد شده و نمایندگان مجلس به جز اعضاء هیأت رئیسه شش نفر را انتخاب و به مجلس معرفی می‌نمایند. ملاک انتخاب رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است و در صورت عدم انتخاب، افراد دیگری توسط هیأت رئیسه معرفی می‌شوند. در هر صورت انتخاب افراد در هر مرحله با رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است.

تبصره ۳- هیأت از بین اعضاء خود یک رئیس و دو نایب رئیس و دو دبیر انتخاب می‌نمایند.

تبصره ۴- در صورت غیبت غیر موجه هر یک از اعضاء انتخابی در سه جلسه متوالی و یا یک چهارم جلسات متناوب در

مدت شش ماه، یا ضرورت تغییر هر یک از اعضاء هیأت به تشخیص اعضاء جلسه موضوع تبصره (۲) این ماده فرد جایگزین مطابق تبصره مذکور انتخاب می‌شود.

الف - دیدگاه مغایرت

- به ماده پیشین از دو جهت ایراد وارد شده بود؛ اول اینکه اطلاق مفاد مصوبه موهم این بود که این هیأت صلاحیت رسیدگی به کلیه گزارشات اعم از گزارشات قبل از شروع نمایندگی و حین نمایندگی را بر عهده دارد و از این جهت دارای ابهام بود. با توجه به اضافه شدن عبارت «در باره امور مربوط به دوران نمایندگی» این ایراد مرتفع گردیده است. اما ایراد دوم این مصوبه مربوط به مغایرت آن با مفاد اصل ۶۵ قانون اساسی در خصوص عدم رعایت نصاب دو سوم حاضران برای تصویب بود که به دلیل ماهیت آیین‌نامه‌ای حکم مقرر در این ماده باید رعایت می‌شد. با این وجود، در اصلاحات به عمل آمده، همچنان به رعایت این نصاب در تصویب این ماده تصریح نشده که حاکی از عدم رعایت آن در تصویب این ماده است و بنابراین، ایراد مغایرت با اصل ۶۵ همچنان پابرجا است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ایرد سابق شورا مبنی بر مغایرت با ذیل اصل ۶۵ کماکان به قوت خود باقی است.

***

ماده ۲- هیأت صلاحیت رسیدگی به امور زیر را دارد:

الف- گزارش‌های واصله درباره سوء استفاده و تخلف مالی یا اخلاقی نماینده و درآمدها و هزینه‌های غیر متعارف وی

ب- گزارش‌های مربوط به رفتار خلاف شئون نمایندگی
 پ- گزارش‌های واصله درباره اعمال خلاف امنیت ملی کشور
 و سایر اعمال مجرمانه از بعد انتظامی
 ت- گزارش‌های هیأت رئیسه درباره غیبت، تأخیر و بی‌نظمی
 نماینده موضوع مواد (۷۸) تا (۸۱) و (۸۸) تا (۹۱) آیین‌نامه داخلی
 مجلس شورای اسلامی

...

تبصره ۱- منظور از موارد خلاف شئون نمایندگی رفتار خلاف
 عرف مسلم نمایندگی است به نحوی که نوعاً نمایندگان آن را
 خلاف شأن بدانند.
 [تبصره (۲) ماده ۲ حذف گردید.]

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- با توجه به اینکه در اصلاح به عمل آمده در مجلس، تبصره (۲) از ماده (۲)
 حذف شده است، ایراد شورای نگهبان در خصوص این تبصره، سالبه به انتفای
 موضوع است و بنابراین، مغایرتی با اصول قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

با توجه به اصلاحات به عمل آمده ایراد قبلی شورا مرتفع گردیده است.

* * *

ماده ۳- دریافت هرگونه هدیه نقدی یا غیر نقدی غیر متعارف
 از اشخاص حقیقی یا حقوقی خصوصی یا عمومی و دولتی داخلی
 یا خارجی تحت هر عنوان توسط نمایندگان ممنوع و مرتکب

مستوجب اعمال مجازات ماده (۶) این قانون است.
[تبصره ماده (۳) حذف گردید.]

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- ایراد شورای نگهبان به این ماده، مربوط به تبصره این ماده بود که با توجه به حذف این تبصره در اصلاحات مجلس، ایراد وارد بر این ماده نیز سالبه به انتفای موضوع است. بنابراین، ایرادی به این ماده وارد نمی‌باشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- با توجه به حذف تبصره ماده ۳، ایراد قبلی شورا مترفع گردیده است.

* * *

ماده ۶- هیأت با توجه به اهمیت تخلفات و شرایط و موقعیت ارتکاب آنها نسبت به اعمال یک یا چند مجازات ذیل که طبق ماده (۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی قابل اجرا است، تصمیم می‌گیرد:

الف- تذکر شفاهی بدون درج در پرونده

ب- تذکر کتبی با درج در پرونده

پ- اخذ تعهد کتبی مبنی بر عدم تکرار تخلف

ت- کسر حقوق از یک ماه تا یک سال به میزان یک دوم (۱/۲)

ث- محرومیت از عضویت در مجامع و شوراها یا کمیته‌های

تحقیق و تفحص

ج- محرومیت از نامزدی برای عضویت در هیأت رئیسه مجلس

و هیأت رئیسه کمیسیون‌ها

چ- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه رسمی غیر علنی توسط رئیس مجلس

ح- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه علنی توسط رئیس مجلس

تبصره ۱- در صورتی که هیأت تشخیص دهد دارای نماینده به ناحق افزایش یافته است، تا قبل از انتخابات دوره بعد، موضوع را به اطلاع شورای نگهبان می‌رساند و جهت رسیدگی به دستگاه قضائی ارسال می‌نماید.

تبصره ۲- کلیه امور مربوط به حقوق نمایندگی ملت که در قانون اساسی به آن تصریح شده است اعم از اظهار نظر و اعلام مواضع در مسائل داخلی و خارجی کشور و آزادی در انجام وظایف قانونی و اعمال رأی خود و کسب اخبار اطلاعات مورد نیاز وظایف نمایندگی و قانون‌گذاری و تحقیق و تفحص در تمام امور کشور و سؤال و استیضاح وزرا و رئیس جمهور و رأی اعتماد و سلب رأی اعتماد و مأموریت‌های محوله که همه آنها در راستای ایفای وظایف نمایندگی به عمل می‌آید از شمول مجازات موضوع این ماده مستثنی است.

[بندهای (چ)، (ح)، (ذ)، (ر) و تبصره‌های (۱) و (۲) ماده ۶ پیشین حذف و متناسب با این اصلاح ردیف بندها و شماره تبصره‌ها نیز اصلاح گردید.]

الف - دیدگاه مغایرت

- به ماده پیشین از دو جهت ایراد شده بود؛ مورد اول مربوط به بندهای (چ)، (ح)، (ذ)، (ر) و تبصره (۱) این ماده بود که با توجه به حذف بندهای (چ)، (ح)، (ذ)، (ر) و تبصره‌های (۱) و (۲) این ماده، ایرادت وارد بر این موارد نیز سالبه به انتفای موضوع گردیده است. اما ایراد دوم این مصوبه مربوط به مغایرت آن با مفاد اصل ۶۵ قانون اساسی در خصوص عدم رعایت نصاب دو سوم حاضران برای تصویب بود که به دلیل ماهیت آیین‌نامه‌ای حکم مقرر در این ماده باید رعایت می‌شد. با این وجود، در اصلاحات به عمل آمده، همچنان به رعایت این نصاب در تصویب این ماده تصریح

نشده که حاکی از عدم رعایت آن در تصویب این ماده است و بنابراین، ایراد مغایرت با اصل ۶۵ همچنان پابرجا است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ایراد سابق شورا مبنی بر مغایرت با قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.

* * *

ماده ۸- تصمیمات هیأت در خصوص اعمال بندهای (الف)، (ب)، (ت) ماده (۶) این قانون قطعی است و در سایر موارد ظرف ده روز توسط نماینده مربوط قابل اعتراض می‌باشد. در این صورت موضوع در جلسه هیأت تجدیدنظر متشکل از اعضاء هیأت رئیسه و رؤسای کمیسیون‌های دائمی مجلس مورد رسیدگی قرار می‌گیرد." [تبصره ماده ۸ حذف گردید.]

الف - دیدگاه مغایرت

- به ماده پیشین از دو جهت ایراد وارد شده بود؛ اولین ایراد مربوط به تبصره این ماده بود که با توجه به حذف این تبصره، ایراد وارد بر آن نیز سالبه به انتفای موضوع است. اما ایراد دوم این مصوبه مربوط به مغایرت آن با مفاد اصل ۶۵ قانون اساسی در خصوص عدم رعایت نصاب دو سوم حاضران برای تصویب بود که به دلیل ماهیت آیین‌نامه‌ای حکم مقرر در این ماده باید رعایت می‌شد. با این وجود، در اصلاحات به عمل آمده، همچنان به رعایت این نصاب در تصویب این ماده تصریح نشده که حاکی از عدم رعایت آن در تصویب این ماده است و بنابراین، ایراد مغایرت با اصل ۶۵ همچنان پابرجا است.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- ایراد سابق شورا مبنی بر مغایرت با قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.

* * *

ماده ۹- نمایندگان مجلس در مقام ایفاء وظایف نمایندگی در اظهارنظر و رأی خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آرای که در مقام وظایف نمایندگی خود داده‌اند تعقیب یا توقیف نمود.

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- این ماده دقیقاً مانند اصل ۸۶ قانون اساسی است که بیان می‌دارد «نمایندگان مجلس در مقام ایفاء وظایف نمایندگی در اظهارنظر و رأی خود کاملاً آزادند و نمی‌توان آنها را به سبب نظراتی که در مجلس اظهار کرده‌اند یا آرای که در مقام ایفاء وظایف نمایندگی خود داده‌اند تعقیب یا توقیف کرد.» با توجه به این اصلاحات و تغییر آن، ایرادی به این ماده وارد نبوده و مغایرتی با قانون اساسی یا موازین شرع ندارد.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

با توجه به اصلاحات به عمل آمده، ایراد قبلی شورا مرتفع گردیده است.

نظر (مرحله دوم) شورای نگهبان^۱

همان طور که در نامه قبلی این شورا آمده، نظر به اینکه مواد (۱)، (۷) و (۸) دارای ماهیت آیین‌نامه‌ای هستند، چنانچه رأی‌گیری با نصاب دو سوم حاضران انجام شده است، اعلام تا اظهار نظر گردد وگرنه اشکال سابق این شورا مبنی بر مغایرت با قسمت اخیر اصل ۶۵ قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.

^۱. مندرج در نامه شماره ۴۵۸۹۸/۳۰/۹۰ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۴ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی.

مرحله سوم

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۱/۱/۱۵

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۱/۱/۳۰

ماده ۱- به منظور حفظ شأن و منزلت نمایندگان و نظارت درباره امور مربوط به دوران نمایندگی در ابتداء هر دوره مجلس شورای اسلامی و حداکثر سه ماه پس از انتخاب هیأت رئیسه دائمی، هیأت نظارت که از این پس هیأت نامیده می‌شود مرکب از افراد زیر برای همان دوره تشکیل می‌گردد:

الف- یکی از نواب رئیس به انتخاب هیأت رئیسه مجلس برای هر سال

ب- یک نفر از اعضاء ثابت کمیسیون اصل نودم (۹۰) به انتخاب مجلس

پ- یک نفر از اعضاء کمیسیون قضائی و حقوقی به انتخاب مجلس

ت- چهار نفر از سایر نمایندگان به انتخاب مجلس

تبصره ۱- هیأت رئیسه مکلف است برای ثبت نام متقاضیان عضویت در هیأت یک هفته مهلت تعیین نماید.

تبصره ۲- هیأت رئیسه مجلس از بین داوطلبان کمیسیون‌های یاد شده و نمایندگان مجلس به جز اعضاء هیأت رئیسه شش نفر را انتخاب و به مجلس معرفی می‌نمایند. ملاک انتخاب رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است و در صورت عدم انتخاب، افراد دیگری توسط هیأت رئیسه معرفی می‌شوند. در هر صورت انتخاب افراد در هر مرحله با رأی اکثریت مطلق نمایندگان حاضر در مجلس است.

تبصره ۳- هیأت از بین اعضاء خود یک رئیس و دو نایب رئیس و دو دبیر انتخاب می‌نمایند.

تبصره ۴- در صورت غیبت غیر موجه هر یک از اعضاء انتخابی در سه جلسه متوالی و یا یک چهارم جلسات متناوب در مدت شش ماه، یا ضرورت تغییر هر یک از اعضاء هیأت به

تشخیص اعضای جلسه موضوع تبصره (۲) این ماده فرد جایگزین مطابق تبصره مذکور انتخاب می‌شود.

ماده ۶- هیأت با توجه به اهمیت تخلفات و شرایط و موقعیت ارتکاب آنها نسبت به اعمال یک یا چند مجازات ذیل که طبق ماده (۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی قابل اجرا است، تصمیم می‌گیرد:

الف- تذکر شفاهی بدون درج در پرونده

ب- تذکر کتبی با درج در پرونده

پ- اخذ تعهد کتبی مبنی بر عدم تکرار تخلف

ت- کسر حقوق از یک ماه تا یک سال به میزان یک دوم (۱/۲)

ث- محرومیت از عضویت در مجامع و شوراها یا کمیته‌های تحقیق و تفحص

ج- محرومیت از نامزدی برای عضویت در هیأت رئیسه مجلس و هیأت رئیسه کمیسیون‌ها

چ- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه رسمی غیرعلنی توسط رئیس مجلس

ح- اعلام یک یا چند تخلف نماینده در جلسه علنی توسط رئیس مجلس

تبصره ۱- در صورتی که هیأت تشخیص دهد دارایی نماینده به ناحق افزایش یافته است، تا قبل از انتخابات دوره بعد، موضوع را به اطلاع شورای نگهبان می‌رساند و جهت رسیدگی به دستگاه قضائی ارسال می‌نماید.

تبصره ۲- کلیه امور مربوط به حقوق نمایندگی ملت که در قانون اساسی به آن تصریح شده است اعم از اظهارنظر و اعلام مواضع در مسائل داخلی و خارجی کشور و آزادی در انجام وظایف قانونی و اعمال رأی خود و کسب اخبار اطلاعات مورد نیاز وظایف نمایندگی و قانون‌گذاری و تحقیق و تفحص در تمام امور کشور و سؤال و استیضاح وزرا و رئیس جمهور و رأی اعتماد و سلب رأی اعتماد و مأموریت‌های محوله که همه آنها در راستای ایفای وظایف نمایندگی به عمل می‌آید از شمول مجازات موضوع

این ماده مستثنی است.

ماده ۸- تصمیمات هیأت در خصوص اعمال بندهای (الف)، (ب)، (ت) ماده (۶) این قانون قطعی است و در سایر موارد ظرف ده روز توسط نماینده مربوط قابل اعتراض می‌باشد. در این صورت موضوع در جلسه هیأت تجدیدنظر متشکل از اعضاء هیأت رئیسه و رؤسای کمیسیون‌های دائمی مجلس مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

الف - دیدگاه مغایرت

- نظری ابراز نشد.

ب - دیدگاه عدم مغایرت

- به موجب اصل ۶۵ قانون اساسی برای تصویب آیین‌نامه داخلی مجلس، موافقت دو سوم حاضران لازم است. از آنجا که مواد (۱)، (۶) و (۸) دارای ماهیت آیین‌نامه‌ای بودند، می‌بایست در تصویب آنها موافقت دو سوم حاضران رعایت می‌گردید که به این موضوع در مصوبه مجلس تصریح نشده بود و همین موضوع باعث شد که شورای نگهبان ایراد مغایرت این مواد با قانون اساسی را وارد کند. هم‌اینک با توجه به اینکه رئیس مجلس در نامه‌ی ارسالی به شورای نگهبان تصریح کرده که مواد مزبور با نصاب آراء دو سوم حاضران به تصویب رسیده است، ایراد پیشین شورا برطرف شده است.

ج - دیدگاه ابهام

- نظری ابراز نشد.

د - تصمیم شورا

- با توجه به اصلاحات به عمل آمده، ایرادات قبلی شورا مرتفع شده است.

نظر (نهایی) شورای نگهبان^۱

مصوبه مزبور با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. مندرج در نامه شماره ۴۶۳۸۹/۳۰/۹۱ مورخ ۱۳۹۱/۱/۳۰ شورای نگهبان، خطاب به رئیس مجلس شورای اسلامی

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم نکهبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود را با افت و تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد
قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir